

Volwaardig Werelderfgoed

Kinderdijk

Volwaardig Werelderfgoed

Toekomstvisie Werelderfgoed Kinderdijk 2021-2030

Versie 1.0

8 december 2021

Volwaardig = alle kwaliteiten bezittend. Kinderdijk zet in op een volwaardig Werelderfgoed. In 2030 zijn we een voorbeeld in de Wereld als het gaat om erfgoedbeheer alsmede als het gaat om het ontvangst van bezoek. Waardevol bezoek gaat hand in hand met kwalitatief hoogwaardig erfgoedbeheer, leefbaarheid en ecologie. Stakeholders zijn trots op het unieke Werelderfgoed.

1. Inleiding

Het molencomplex van Kinderdijk-Elshout is in 1997 op de Werelderfgoedlijst geplaatst. Nu, bijna 25 jaar later is het unieke watermanagementgebied uitgegroeid tot een toeristische trekpleister van internationale allure. Kinderdijk is een begrip en kan rekenen op vele “ambassadeurs” in het gebied, de nabijheid en over de hele wereld.

De toegenomen belangstelling voor Kinderdijk heeft het gebied veel gebracht. De afgelopen jaren is meer dan ooit geïnvesteerd in onderhoud en beheer van het gebied, alsmede in het begeleiden van bezoek. Het heeft echter ook gezorgd voor verdere druk op het gebied en de nabije omgeving. Er is een grote wens om balans te creëren en houden tussen enerzijds toerisme en anderzijds erfgoed, leefbaarheid, authenticiteit en natuurwaarden.

Hieronder wordt de visie voor het Werelderfgoed Kinderdijk voor de periode tot 2030 beschreven. Stichting Werelderfgoed Kinderdijk gaat een nieuwe fase in en wil daarbij op een integrale manier het gebied beheren, waarbij toerisme, erfgoed, leefbaarheid en ecologie in balans en ook onderdeel van de organisatie van de SWEK.

Vanzelfsprekend is deze toekomstvisie de visie van de site-holder van het Werelderfgoed: de Stichting Werelderfgoed Kinderdijk (SWEK). Daarbij moet de visie gezien worden als een on-going document dat regelmatig geactualiseerd wordt. In 2022 zal de visie verder aangescherpt worden en ook besproken met verschillende stakeholders. Daarbij is ook de hoop dat op dat moment meer zicht is op de toeristische markt post corona, waarmee nog scherper keuzes gemaakt kunnen worden en risico's ingeschat.

Alvorens de toekomstvisie te presenteren worden hieronder nog kort de kaders geschetst waarbinnen de SWEK opereert.

2. Kaders

Outstanding Universal Value's

Stichting Werelderfgoed Kinderdijk is door UNESCO aangewezen als site-holder voor het molencomplex Kinderdijk-Elshout. Bij de aanwijzing door UNESCO zijn voor Kinderdijk de zogenaamde uitzonderlijke universele waarden (Outstanding Universal Value's of OUV's) benoemd, die als basis dienen voor de aanwijzing en instandhouding van Kinderdijk als UNESCO Werelderfgoed:

1. Het molennetwerk van Kinderdijk-Elshout is een buitengewoon landschap gemaakt door de mens, dat een krachtig bewijs in zich draagt van menselijk vernuft en standvastigheid, gedurende bijna een millennium, in het afwateren en beschermen van een gebied door de ontwikkeling en toepassing van een hydrologisch systeem.
2. Het Kinderdijk-Elshout molennetwerk met zijn historische 'hoge en lage poldergebieden met natuurlijke afwatering', watergangen, molens, molenvlieten, gemalen, uitlaatsluizen en waterschapshuizen is een uniek voorbeeld van de Nederlandse technische ontwikkeling van de afwatering die is gekopieerd en toegepast op veel plekken in de wereld.
3. Het Kinderdijk-Elshout molennetwerk is een extreem ingenieus hydraulisch systeem dat tot op de dag van vandaag functioneert. Dit systeem maakte het door de eeuwen heen voor de mens mogelijk om zich hier te vestigen en grote delen van het veenlandschap te cultiveren. Het is nationaal en internationaal het enige voorbeeld van deze schaal, het is daardoor een uniek en bijzonder voorbeeld van zowel een architectonisch ensemble als een cultureel landschap, dat typerend is voor Nederland en een significante fase in de menselijke geschiedenis illustreert. De Commissie stelde vast dat de site wordt gevormd door een uitzonderlijk, door mensen gemaakt landschap. Dit landschap draagt een krachtig stempel van menselijk vernuft en vastberadenheid in waterafvoer en bescherming van het land door middel van waterbouwkundige technieken, en dit over een periode van bijna 1000 jaar.

Doelstellingen Stichting Werelderfgoed Kinderdijk

De SWEK is specifiek opgericht als gevolg van de Werelderfgoed status. De stichting heeft conform haar statuten de volgende vier doelstellingen:

- Het in stand (doen) houden van molens en opstallen in het molengebied Kinderdijk die geheel of gedeeltelijk zijn aangemerkt als beschermd monument als bedoeld in de Monumentenwet 1988;
- Behouden en conserveren van het molengebied Kinderdijk als (cultuur)historisch- en natuurmonument;
- Bevorderen van de publieke presentatie en de toegankelijkheid van het Werelderfgoed Kinderdijk, binnen de context van de huidige gebiedskenmerken, zijnde de historie, de cultuur en de natuur (instandhouding van het huidige unieke karakter en de identiteit, zonder aantasting van de cultuur-, landschappelijke en natuurhistorische waarden);
- Bevorderen van kennisoverdracht omtrent het Werelderfgoed en de (historische) functie van de molens en waterstaatswerken, en het verrichten van al wat hiermee verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn.

Gebiedsperspectief en uitvoeringsprogramma 2020-2025

De samenwerkende partijen in Kinderdijk, zijnde de gemeenten Molenlanden en Alblasterdam, Provincie Zuid-Holland, Waterschap Rivierenland, Rijksdienst voor het Culturele Erfgoed en de Stichting Werelderfgoed Kinderdijk, hebben in 2019 een gebiedsperspectief vastgesteld. De in het gebiedsperspectief geformuleerde ambitie luidt:

UNESCO Werelderfgoed Kinderdijk wordt het eerste icoon in de wereld waar het ontwikkelen van de toeristische hotspot samengaat met het verbeteren van de leefbaarheid, het behouden van de beleving, authenticiteit, rust, ruimte en het versterken van de natuur.

Gekoppeld aan deze gebiedsvisie hebben de partijen een uitvoeringsprogramma vastgesteld met activiteiten/projecten die deze ambitie richting geven. Het uitvoeringsprogramma bestaat uit de volgende drie lijnen:

1. Lijn 1: Beleving
  - Het verhaal van Kinderdijk;
  - Het draagkracht onderzoek;
  - Onderzoek naar consequenties van bewoning;
  - Beheersplan Natura 2000 gebied e.o.
2. Lijn 2: Dorp in de luwte
  - Omgevingsplan;
  - Herontwikkeling Entreezone (stedenbouwkundig plan, waterentree);
  - Herinrichtingsprojecten Molenstraat, Molenkade/Blokweersekkade, Boezemkade.
  - Toekomstvisie Kinderdijk Dorp in de Luwte.
3. Lijn 3: Grip op bezoekersstromen
  - Visitorsmanagement (Westrand Nieuw-Lekkerland, Transferium Alblasserdam, Last mile vervoer).
  - Vergunning parkeren.
  - Beperken toegankelijkheid voor het gebied.
  - Openbaar vervoer.

Thans wordt invulling gegeven aan het uitvoeringsprogramma.

3. Toekomstvisie

De toekomstvisie voor het Werelderfgoed Kinderdijk en daarmee de SWEK geeft richting aan de activiteiten binnen het Werelderfgoed, die van de SWEK en haar omgeving.

Missie: Kinderdijk zet in op een volwaardig Werelderfgoed. In 2030 zijn we een voorbeeld in de Wereld als het gaat om erfgoedbeheer alsmede als het gaat om het ontvangst van bezoek. Waardevol bezoek gaat hand in hand met kwalitatief hoogwaardig erfgoedbeheer, leefbaarheid en ecologie. SWEK en haar stakeholders zijn trots op het unieke Werelderfgoed.

De missie sluit daarbij aan bij die in het gebiedsperspectief, echter het eerste deel van de zin is toegevoegd en geeft aan dat de SWEK in de komende jaren meer wil investeren in beleid maken en beheren van het Werelderfgoed gericht op het integraal beheren van het Werelderfgoed.

Hieronder worden de elementen uit de toekomstvisie verder uitgewerkt.

1. Integraal Gebiedsbeheer

Huidige situatie	SWEK beheert en onderhoudt de molens en alle gebouwen die in eigendom zijn van SWEK. Daarnaast voert ze een deel van het groenbeheer uit in het gebied.
Activiteiten	<ul style="list-style-type: none"> - Ontwikkelen en uitwerken van een gedragen erfgoedbeleid voor het Werelderfgoed Kinderdijk (oa molenbewoning, natuur en landschap, molenonderhoud). - Ontwikkelen van een gemeenschappelijk beheerbeleid met het Waterschap Rivierenland. - Ontwikkelen van een beleid met de gemeenten Molenlanden en Alblasterdam over dagelijks beheer en toezicht in het gebied. - Grip krijgen op de commerciële activiteiten in ieder geval binnen het Werelderfgoed (UNESCO grens).
Resultaat	Werelderfgoed wordt beheerd vanuit 1 centraal punt en heeft draagvlak bij de stakeholders. SWEK heeft de regie en invloed op alle beheerszaken die plaatsvinden in het gebied, deels gaat het om zaken die in eigendom zijn van SWEK. Daar waar het wettelijke taken betreft van anderen is zij een betrokken gesprekspartner.

2. Bewaken en uitdragen OUV's

Huidige situatie	SWEK bewaakt als siteholder de OUV's. Daarbij vooral reagerend op situatie die zich op of rond het Werelderfgoed voordoen.
Activiteiten	<ul style="list-style-type: none"> - Investeren in mankracht die zich bezig houdt met bewaking van de OUV's en het Werelderfgoedbeleid. - Stakeholders actief betrekken bij het bewaken van de OUV's, in het bijzonder de molenaars / molenbewoners. - Versterken van (de zichtbaarheid van) het verhaal van Kinderdijk, ook aandacht voor de OUV's.
Resultaat	SWEK neemt de leiding in het bewaken en uitdragen van de OUV's en wordt hierin gesteund door haar stakeholders. Er is een gedragen strategie.

3. Focus op de waardevolle bezoeker

Huidige situatie	Kinderdijk is een wereldberoemde bezienswaardigheid. Veel bezoekers kwamen / komen voor het mooie decor en blijven relatief kort. De free-riders zijn nog in de meerderheid.
Activiteiten	<ul style="list-style-type: none"> - Het Verhaal van Kinderdijk is basis voor de inhoud van de marketing. - Het sterk in de markt zetten van het totaalproduct (totaalticket voor bezoek). - Versterken van het verhaal van Kinderdijk, mede als poort naar de regio (Alblasserwaard, Waterdriehoek). - Museale versterking van het product van Kinderdijk. - Ontwikkelen van een gastvrijheidsbeleid. - Beleid maken ten aanzien van het ontmoedigen van free-riders.
Resultaat	Kinderdijk is een volwaardige culturele bezienswaardigheid, die kan rekenen op nationale en internationale belangstelling van bezoekers die interesse hebben of krijgen voor het bijzondere verhaal van Kinderdijk.

4. Excellent visitorsmanagement

Huidige situatie	Er is beleid inzake het parkeren van riviercruiseschepen, touringcars, auto's, campers en fietsen. Dit heeft de grootste parkeerdruk en overlast opgelost. Toch zijn er nog veel bezoekers die op de bonnefooi het Werelderfgoed bezoeken.
Activiteiten	<ul style="list-style-type: none"> - Verbeteren van de (digitale) communicatie met de bezoeker. - Verkoop van combitickets voor vervoer, parkeren en bezoek. Geen ticket = geen parkeerplaats en vervoer. - Promotie van het OV, met name via het water (Waterbus) en stimuleren combiticket. - Stimuleren van groepsbezoek via het water. - Transferium realiseren in Alblasterdam. - Parkeervoorziening in Nieuw-Lekkerland voor touringcars en campers. - Ontwikkelen communicatiesysteem / ICT met bezoeker inzake drukte / visitorsmanagement (continue bezoekersonderzoek). - Ontwikkelen van goede faciliteiten voor bezoek (fietsenstalling, lockers). - Stellen van maximaal aantal bezoekers per vervoersmodaliteit.
Resultaat	Visitorsmanagementsysteem is een voorbeeld voor andere vergelijkbare bezienswaardigheden. Bezoekers ervaren het systeem als ondersteunend aan hun bezoek. Verhoging van de waardering van bezoek. Minder tot geen overlast voor de directe nabijheid (Kinderdijk, Alblasterdam, Nieuw-Lekkerland).

5. Verbonden met de omgeving

Huidige situatie	Werelderfgoed Kinderdijk staat soms op gespannen voet met haar omgeving.
Activiteiten	<ul style="list-style-type: none"> - Visitormanagement moet overlast in de nabijheid oplossen. - Maken gezamenlijk (erfgoed-) beleid met stakeholders (molenbewoners, dorp Kinderdijk, kernteam en Bestuurlijk Platform Kinderdijk). - Gezamenlijke activiteiten ondernemen met de omgeving (bijvoorbeeld verlichtingsweek). - Kansen benutten voor samenwerking in de Alblasserwaard en Waterdriehoek. - Actievere communicatie en het sterker uitdragen van (de trots voor) het unieke Werelderfgoed.
Resultaat	Stichting Werelderfgoed Kinderdijk is een zichtbare en benaderbare speler in de regio. Draagvlak voor het Werelderfgoed is vergroot en gezamenlijk met de omgeving wordt de trots voor het Werelderfgoed uitgedragen.

4. Stichting Werelderfgoed Kinderdijk

Organisatie

De Stichting Werelderfgoed Kinderdijk is en blijft een sterke vrijwilligersorganisatie die wordt ondersteund door een relatief kleine groep betrokken professionals. Binnen de professionele organisatie is plaats voor de taken die de SWEK heeft op het gebied van erfgoedbeheer als ook de taken op het gebied van ontvangst van bezoek. Erfgoed en toerisme gaan hand in hand in de SWEK-organisatie. De SWEK is een goede gesprekspartner voor haar omgeving en stakeholders op basis van rolvastheid, inhoud en gelijkwaardigheid.

De vrijwilligersorganisatie ondersteunt de professionele organisatie met name voor het toeristische deel (schippers, hosts, gidsen), maar ook op het gebied van erfgoedbeheer (klussers, vrijwillig molenaars, groenbeheer). We zijn een verbonden organisatie waarin personeel en vrijwilligers op basis van wederzijds respect en met een duidelijke rolverdeling samen werken. Het vrijwilligersbeleid is ruggengraat van de organisatie en geldt als voorbeeld in Nederland. Dit wordt ook uitgedragen, zowel binnen als buiten de organisatie.

Binnen de organisatie is ruimte voor permanente educatie en wordt ingezet op (het verbeteren van) de kwaliteit van de medewerkers (professioneel of vrijwillig). Hierin is een prominente plaats ingeruimd voor de Vrijwilligersraad van de SWEK.

Financiën

De SWEK is een stichting zonder winstoogmerk en heeft een ANBI-status. Eventuele “winsten” worden weer geïnvesteerd in het Werelderfgoed. SWEK kende tot en met 2019 een solide financiële positie die was opgebouwd vanwege extra investeringen in de toeristische functie. Vanwege de coronacrisis is het (internationale) toerisme volledig ingestort en zijn ook de financiën van SWEK onder druk komen te staan. Door ondersteuningsprogramma's van het Rijk is de cash flow van de SWEK op orde, echter is het eigen vermogen sterk gedaald.

De verwachting is dat het internationale toerisme vanaf 2022 weer zal herstellen, al zal nog tot minimaal 2024 nodig zijn om op het niveau van 2019 te komen. Voor Kinderdijk zal met name de Aziatische markt voorlopig nog niet op bezoek komen. De verwachting is dat vanaf 2022 de financiële positie van de SWEK daarmee ook weer gestaag gaat groeien. Ten aanzien van de uitgaven worden de volgende prioriteiten gesteld:

- Extra inzet Marketing & Communicatie ten behoeve van herstel van bezoekersstromen en verhoging van de inkomsten.
- Minimaal noodzakelijk onderhoud wordt uitgevoerd.
- Versterking van de organisatie zowel kwalitatief als kwantitatief (personeel en vrijwilligers).
- Beperken van de investeringen / projecten zolang de financiële positie dat verlangt.
- Indien de financiële positie het toelaat zullen we eerst extra investeren in onderhoud en beheer (molens, groen, gebied).

Tussen de gemeente Molenlanden, de gemeente Alblasterdam en de SWEK is een nieuw financieel arrangement opgesteld. Uitgaven in het kader van het uitvoeringsprogramma 2020-2025 worden als eerste via het zogenaamde Kinderdijk Fonds gefinancierd en bijdrage aan het fonds zijn voor de SWEK pas aan de orde indien de reserves weer op voldoende niveau zijn.

Externe relaties

SWEK onderhoudt verschillende relaties in de omgeving. SWEK zet in op intensivering van de samenwerking met de directe omgeving, dat wil zeggen de inwoners van het Werelderfgoed en daarnaast ook de bewoners van het dorp Kinderdijk. Zij worden actief betrokken bij het opstellen van beleid en activiteiten. Daarbij wordt niet alleen gekeken naar het verminderen van overlast, maar wordt ook gekeken naar kansen. Zowel SWEK als haar omgeving is zich bewust van haar rol en verantwoordelijkheden.

Met de stakeholders van het Bestuurlijk Platform wordt middels een samenwerkingsovereenkomst de gezamenlijke ambitie voor Kinderdijk, zoals vastgelegd in het gebiedsperspectief, beklonken.

Met andere erfgoedrelaties (UNESCO, Werelderfgoed Nederland, Hollandsche Molen, SIMAV), relaties in de regio (Waterdriehoek, Alblasserwaard) alsmede het toeristische netwerk wordt de samenwerking gecontinueerd. Daarbij zal de samenwerking zich richten op het versterken en benutten van de iconische kracht van Kinderdijk, zowel op het gebied van erfgoed als op het gebied van toerisme.